

Tässä on vastauksiani Joensuu yliopiston v. 2010 tehtyyn kyselytutkimukseen. Teema oli ”Työ ja elinkeinot Pohjois-Karjalassa 2025”. Tehtävä oli kommentoida seuraavat väitteet:

TYÖELÄMÄ:

”Pohjoiskarjalaisten ei tarvitse välttämättä käydä lainkaan palkkatyössä elääkseen.”

Lasse Nordlund: Elän ilman palkkatyötä omavaraistaloudessani.

” Suurin osa teollisuuden valvonta- ja kokoonpanotyöstä tehdään etätöinä työntekijän kotoa käsin.”

Insinöörien märkä uni, joilla on hatara käsitys teknologian eteenkin välillisestä energiasitovuudesta.

” Millainen on tulevaisuuden ihannetyö? Valitse seuraavista kolme arvostetuinta työpaikan ominaisuutta vuonna 2025”

Työ, joka vähiten tukee nykyistä yhteiskunta jatkamaan entistä menoaan. Omavaraisuus elättää vain ihmisiä eikä haitallisia ylärakenteita minimaalisilla ekologisella jalanjäljellä.

” Millainen on tulevaisuuden ihannetyöntekijä? Valitse seuraavista kolme tärkeintä työntekijälle asetettua vaatimusta vuonna 2025.”

Omavaraiviljelijätutkijaparantajasielunhoitaja

ELINKEINO:

”Asukkaiden välinen suora palveluiden vaihdanta, kuten ruoka-, hoiva- ja siivousringit ovat korvanneet suurimman osan kaupallisista palveluista.”

Tämä on ainoa kysymys, johon voisin sanoa jotain, sillä kaikkiin muihin kysymyksiin sisältyy sellainen asenne, että jotain on ennustettavissa. Niissä ei näy merkkejäkään siitä, että

- 1.) Öljytuotannon huipun ohittamisella voisi olla hyvin dramaattinen vaikutus talouselämään, joka on muodostunut runsaan energiansaannin varassa.
- 2.) Kasvatavat ympäristöongelmat ovat tiiviissä kytkennässä sekä tuotanto- että talousjärjestelmään.

3.) Sosiaalinen elämä ja poliittinen järjestelmässä on syvässä kriisissä, johon yhteiskunnallamme saattaa puuttua kyky reagoida järkevällä tavalla.

Vastaukseni kysymykseen kuuluu, että saatamme elää aikaa, jolloin rahaan perustuva talousjärjestelmä on romahtanut ja vaihdanta (kenties paikallisilla valuutoilla) on yleinen. Tarkemmat perustelut: "Elämämme perusteissa", www.rihmasto.fi/artikkelit.

"Solidaarisuus työttömiä kohtaan"

Hitlerin valtakunta näyttää hyvin, miten nopeasti sosiaalinen dynamiikka voi muuttua. Kysymyksen suunta on hyvää: mikä tapahtuu ihmisten päässä?

"Niukkuus ja säästäväisyys elämänasenteena"

Toivotaan, että lisääntyy. Voiko puhua elämäasenteista, jos ihmisten elämä on niukkaa eikä valinnanvara ole? Kaikissa kysymyksissä käy ilmi, että niitä on laatinut tämän hetken eläjä, jonka käsitteistö (sanojen merkitykset ja suhteet keskenään) ja tapa hahmottaa on hyvin kaukana todellisuudesta, mikäli elämätilanne poikkeaa 15 vuoden päästä voimakkaasti tämänhetkisestä.

Tämän tulevaisuuspanelin tulokset saisivat enemmän painoarvoa, jos pidättäytyisimme pohtimaan sellaisia perusasioita, joiden kehityskulku ei ole ylen riippuvainen mm. rahatalouden pyrähdyksistä.

Työllisyys ja koulutuksen arvostus ovat siinä määrin abstraktimpia kysymyksiä että niistä spekulointi on melko lailla uskonasia tai kariutuu määrittelykysymyksiin. Esm.

Lasketaanko koulutukseksi koululaitoksen ulkopuolelle perustettuja opintopiirejä jotka eivät jaa todistuksia? Onko puutarhassaan ahertava ihminen työllistetty?

Sorry, kyselypohja on liian epäselvä ja johdatteleva.

Esm. "Mitä syödään vuonna 2025?" antaisi vastaajalle liikkumavaraa, koska siihen ei sisälly muita oletuksia kuin se, että me vuonna 2025 vielä syömme.

"Tiimityö on osoittautunut mainettaan tehottomammaksi. Yrityksissä on palattu hierarkkisesti johdettuun hallintomalliin."

Arvioni lähtee oletuksesta, että (maailman)talous joutuu perustavalaatuisiin ongelmiin.

Kriisien sattuessa enemmistö toimintamalleista (poliittisesti, sosiaalisesti, tuotannollisesti) keskittyvät ja muuttuvat hierarkkisemmiksi.

Kriisin syvetessä keksitään, että pitää hajautua. Silloin on jo iso vahinko ehtinyt syntyä.

Sama koskee kysymystä ”Maatalouden harjoittaminen on Pohjois-Karjalassa keskittynyt viidelle suurtilalle”.

TOINEN KIERROS:

”Globaalin markkinatalouden romahdettua Pohjois-Karjalassa eletään paikallistalouden aikaa. Raha on menettänyt arvonsa kaupankäynnin välineenä ja sen on korvannut suora tavaroiden ja palvelusten vaihdanta. Palkkatyötä entisessä muodossaan ei tehdä eikä teetetä. Pohjois-Karjalan väkiluku on vähentynyt niin, että tonttimaaksi kaavoitettuja alueita on voitu ottaa takaisin viljelyskäyttöön. Väestö on levittäytynyt asumaan entistä laajemmalle alueelle, jolloin kaupungin ja maaseudun ero on lähestulkoon kadonnut. Teknologisista innovaatioista ovat käytössä vain ne, jotka korvaavat lihastyötä, mutta joiden valmistus ja käyttö eivät lisää energian kulutusta.

Millaisia muutoksia maailmalla ja Suomessa on tapahtunut, jotta tämä tulevaisuus on tullut vuonna 2025 mahdolliseksi?”

Tämä skenaario luultavasti edellyttää, että romahdus on tapahtunut ketjureaktion lailla äkkinäisesti ja on perusteellisesti katkaissut mahdollisuudet käydä rahavastineellista kauppaa. Samalla ei päästä enää niihin resursseihin kiinni, joiden hyödyntäminen vaatii kehittyntä infrastruktuuria. Rauhanomaisen tilan edellytys on, että ihmisillä oli hyvissä ajoin ennen romahdusta valmiudet elättää itsensä käsien työllä. Eduksi skenaarion toteutumiselle olisi ihmisten varhainen hajautuminen maaseudulle, koska suuremmat ihmisryppäät ovat huonotehoisempia huolehtimaan perustarpeista alkutuotannossa. He ovat alttiina käyttämään fyysistä ylivaltaa muihin ja sanelevat uudet ”yhteiskuntasopimukset” heidän alistamille välle.

”Keitä pohjoiskarjalaiset ovat?”

Mullistuksen keskellä ihmiset alkavat liikkua. Sekoittuminen pyyhkii valtiollisen aluejakoon perustuvan ryhmäidentiteetin sivuun. Toisia identiteettejä syntyy.

”Mistä ruoka ja päivittäistavarat tulevat?”

Onnekkait ovat perustaneet viljelyksiä ja osaavat tuottaa suurimman osan tarvikkeistaan. On todennäköisesti paljon kerjäläisväestöä ja irtolaisia. Kiristys ja varkaus sattuvat usein.

”Kuvittele tyypillinen vuorokausi pohjoiskarjalaisen ihmisen elämässä vuonna 2025. Mihin hän käyttää aikansa? Voit eritellä miehen ja naisen ajankäytön.”

Väestö viettää melko tavallisen alkuperäiskansan arkea. Miesten ja naisten roolijako on asettunut siihen tilaan, joka parhaiten sopii ruuan ja muiden elämänedellytysten

varmistamiseen. Aikaa kuluu myös paljon jätekasojen tutkimiseen. Yhteiskuntajätteestämme he löytävät vielä pitkään asioita, joiden valmistaminen vaatisi käsillä paljon aikaa kuten esm. astiat ja työkaluja raudasta.

”Millaisia uhkia tähän tulevaisuuskuvaan liittyy?”

Yhteiskuntamuutos nostaa ihmisissä pelkoja ja he ajautuvat primitiivireaktioihin. Avuttomat liittoutuvat vahvempiin oman henkiriepunsä säilyttämiseksi. Eettiset ja moraaliset vakaumukset saavat väistää. Siinä tilassa on ratkaiseva, miten suuri osa väestöstä pystyy esimerkiksi näyttämään epätoivoisille selviytymisreittejä. Jos niitä on liian vähän, barbaarimaisuus ottaa vallan. Tilanne on varsin epäsymmetrinen: jonkinlaisen yhteiskuntarauhan ylläpitäminen tarvitsee huomattavan määrän opastajaa. Opastajaksi ei voi tulla pikakoulutuksella.

”Missä itse olet ja mitä teet vuonna 2025?”

Ehkä opastan ihmisiä, miten pärjää alkutuotannossa käsityöllä. Olen taipuvainen ajattelemaan, että sekasorron keskellä ei voi enää paljon tehdä. Pitää tehdä silloin, kun ihmisillä on vielä kyky kuunnella ja ajatella ilman pelkoa. Teen mahdollisuuksien mukaan samaa kuin nyt: viljelen ja saarnan. Voi olla, että tila on niin epävakaa, että on parempi pitää matalaa profiilia.

”Tulevaisuuskuvasa korjattavaa/lisättävää:”

En pidä tätä skenaariota toivottavimpana, mikäli löytyisi oikeasti kestävä ratkaisu ilman esm. suuria elämänmuutoksia. Mutta koska en näe mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen reformiin, valitsin tämän vaihtoehdon, joka kuvaa täydellistä romahdusta. Jos romahdus on epätäydellinen, jäävät rakenteita pystyyn, jotka ”pystyvimmät” ottaisivat välittömästi käyttöön. Se johtaisi ”oligarkien”, jengijohtajien ja sotilasryhmien valtaan, jotka pystyvät hallitsemaan ne vähäiset resurssit, jotka mahdollistavat heidät hallitsemaan alkutuotannossa työskenteleviä ihmisiä. Siitä syystä pidän toivottavimpana täydellistä romahdusta, joka lamauttaisi järjestelmä tasapuolisesti eikä jätä liian voimakkaita vallankäytön saarekkeita. Silloin olisi parhaat mahdollisuudet sille, että ihmiset luovat uudelleen sellaista yhteiskuntaa, joka kasvaisi tiukasti ihmisen resurssien pohjalta eikä olisi ulkoisen energiasyötön ja ylettömän resurssikäytön varassa. Mille polulle ihmiset romahduksen jälkeen lähtisivät, jätän tässä nyt arvioimatta.